

Edice SE 3
Speleologická skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.

Tématický okruh 2 :

Povídání o nových poznatcích z Moravského krasu :

Název práce :

Jeskyně „Švédův stůl“ v jižní části Moravského krasu.

Koordinátor a autor tohoto článku : Mgr Ladislav Slezák

Spolupráce a redakce :

**Richard Cendelín
Josef Pokorný**

Copyright : Pavel Pokorný, Brno 2010
Možný kontakt : jos.pokorny@seznam.cz

Zrcadlí: servery www.speleo.cz a www.speleozahady.cz (ponechán text a styl autora)

Pohled na jeskyni Švédův stůl z Hádeckého žlebu (údolí potoka Říčky). Foto J. Pokorný, jaro 2008.

Ladislav Slezák :

Jeskyně „Švédův stůl“ v jižní části Moravského krasu.

Úvod :

Jeskyně Švédův stůl je velice zajímavou lokalitou, která vešla v povědomí hlavně svými archeologickými nálezy. Tato problematika však není předmětem pojednání této kapitoly, která se bude věnovat otázkám paleogeneze jeskyně v kontextu s vývojem širšího okolí. Pokusíme se tak odkrýt zlomek složité historie, kdy jeskyně vznikaly, postupně byly přemodelovávány až některé zanikly zcela. Bylo tomu tak od počátku mladších třetihor až po dnešek.

Tento proces v nesčetných variacích proběhl na celém vápencovém území Moravského krasu. Díky geologickému vývoji na konci třetihor a počátku čtvrtohor je v povětšině v konfiguraci dnešního terénu mnohdy obtížně čitelný. Lokalita Švédův stůl se tak docela vyhnula zájmu speleologů, kteří vzali za vděk navazující jeskyní Málčinou.

Paleogeneze :

Horní díl údolí Říčky představuje dnes zbytek starého okrajového údolí s koncovou uzávěrovou stěnou, pravděpodobně na dnešní linii Švédův stůl – Liščí díra. Říčka (– v té době patrně poměrně bohatý tok s přítokem od Březiny přes Ochoz k Hádku –) překonala kontakt spodnokarbonských břidlic, pískovců a drob, a zařizla se pytlovitě do vápenců.

Při uzávěrové stěně se vody vlomily do podzemí a vytvořily podzemní systémy, jejichž společnou erozní bází byla geologická hranice při jižním ukončení vápencového území, (pravděpodobně vývěrová delta u Mokré.

Celý podzemní systém byl postupně zanášen fluviálními materiály. Říčka postupně zlikvidovala údolní uzávěru, včetně části jeskynního systému. Zbyla jen torza, která byla následně podrobena další denudaci a destrukcím v období klimatických změn v pleistocénu.

Jednou ze zbytkových trosek staré uzávěrové stěny je paleoponorová jeskyně Švédův stůl. Aby nebyl ničivé činnosti vody konec, přisadil si i Ochozský potok, který při svém zahlubování využil i této jeskyně.

Jak již bylo zmíněno, starý, původní ponor Švédova stolu bychom museli hledat hluboko pod úpatím stráně po portálem jeskyně. Jak hluboko nevíme (– neznáme mocnost zašterkování údolí –), podle výše hladin dnešních podzemních vod by šlo jistě o desítky metrů . Abychom se něco dozvěděli o konfiguraci portálu, museli bychom odklidit kužel svahových sutí až pod úroveň údolní nivy dnešního údolí. Možná, že by k tomu mohla přispět i hloubková sondáž v předportáli, či vstupní části jeskyně samé.

Na tomto místě bychom mohli připomenout výsledky archeologických prací prováděných v jeskyni (viz kapitola, zpracovaná J. Pokorným v tomto díle), kde byl zjištěn skalní stupeň, od něhož k portálu nebylo dosaženo podloží. Ověřovací sonda by musela být hluboká 6 – 10 m.

Z veškerých výkopových prací, které byly v jeskyni prováděny, není patrné, že by byly zastiženy fluviální materiály. Zadní část jeskyně, prolomená stropem do terénního hřbetu je patrně výsledkem činnosti vod Ochozského potoka při zahlubování Ochozského žlábku. Tento, oproti údolí Říčky, relativně mladší morfologický útvar při svém zahlubování dosáhl místa nejužšího předělu a vody přetékały do údolí Říčky, kde patrně končily stupněm vodopádu. Portál Švédova stolu byl v té době od dnešního předsunut nejméně o 10 m. Prouděním Ochozského potoka bylo skalní podloží ohlazováno a ztenčováno, až se následně propadlo. Vody pak vnikly komínem do jeskyně. Nad

dnešním portálem tak zůstalo možné vyhlazené torzo původního řečiště jako jeho dávné dno.

V průběhu dalšího zahlubování údolí Řičky vznikla místní erozní báze pro Ochozský potok (naproti Kamennému žlíbku), jehož vody již do Švédova stolu nedosáhly. Způsobily však proříznutí části dnes neznámého systému jeskyně Paleoponoru a Zařícené (Barborky dle M. Šenkyříka).

Zahlubovací proces Ochozského žlíbku přinesl denudaci rozvětralé Brněnské vyvěřeliny (oblast kolem kostela a hřbitova v Ochozi), bazálních pískovců a neogenní výplně (jíly a písky) Ochozské deprese. Tato skutečnost se podepsala na možnosti zachování teras, či jinak uložených zbytků zachovaných sedimentů. Jejich konzistence nedovolila vzniku štěrků. Ani ve Švédově stolu není tento typ sedimentů zastížen.

Tektonika :

V celém území se opakovaně vyskytují dva významné tektonické směry. Jde o směr SSV – JJZ (30°) a SZ – JV (120 – 140°). Z mapových podkladů známých lokalit je patrné, že uvedené směry jsou predispozičními vůdčími prvky. Naměřené linie poruch na lokalitě Švédův stůl byly konfrontovány s výsledkem virgulové detekce (viz plánek). Výsledky jsou v souladu s pracemi, které byly prováděny v okolních lokalitách (Málčina jeskyně, Liščí díra, Májová jeskyně a další.

Závěr :

Jako objekt praktického speleologického výzkumu by mohla jeskyně posloužit za předpokladu nasazení náročných technických prací. V celkovém kontextu se jeví jako cílená exploatace jižní větve Málčiny jeskyně či prolongace Paleoponoru, včetně průniku do jeskyně Zařícené.

Zmíněné lokality se jeví jako možné cesty do jednoho systému, který je trvale či periodicky inundován podzemními vodami dnešní Říčky, které již mírně spádují k vývěřům (V – 1, V – 2).

Problematikou speleologického výzkumu se v minulosti zabývala i naše výzkumná skupina (Jaroslav Dvořák, s ním autor této práce a přidružený kolektiv v roce 1952) v rámci prací v jeskyni Málčině. Ani na této lokalitě nebyly nikde zastiženy fluviální sedimenty (písky a štěrky), jejichž výskyt by byl korelovatelný s teoretickým výskytem ve staré části ponoru Švédův stůl. Jemné, jílovito – hlinité sedimenty, které všude v Málčině jeskyni převládají, jsou patrně dokladem kalových splachů vodami Ochozského potoka.

Popis k následující tabulce schématických řezů :

Řez – 1 :

Znázorňuje situaci, kdy ještě fungovala uzávěrová stěna okrajového údolí Říčky. Švédův stůl plní funkci jednoho z ponorů. Ochozský žlíbek neexistuje.

Řez – 2 :

Akumulace fluviálních sedimentů v údolí Říčky se postupně zvyšuje. Uzávěrová stěna údolí je Říčkou překračována (poloslepé údolí). Funkce Švédova stolu jako ponoru je postupně omezována. Vzniká zárodek Ochozského žlíbku přetokem vod z Ochozské deprese.

Řez – 3 :

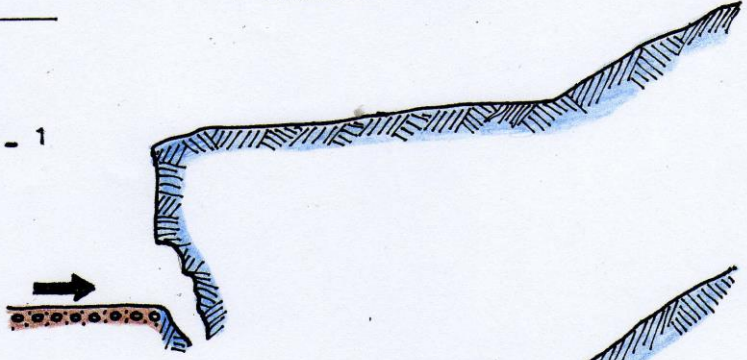
Říčka překonala definitivně uzávěrový stupeň a zahloubila svoje koryto. Její vody již nedosahují Švédova stolu. Ochozský žlíbek postupně vytváří koryto, které modeluje výraznou šíjí mezi údolím Říčky a Ochozským žlíbkem. V nejužším místě, tj. nad Švédovým stolem dělicí hřbítek (tvořený skálou) přetéká a spadá stupněm do údolí Říčky.

VÝVOJOVÉ SCHÉMA JESKYNĚ ŠVĚDŮV STŮL V J.ČÁSTI MOR. KRASU.

/ L.Slezák - 2009/

V ——— Z

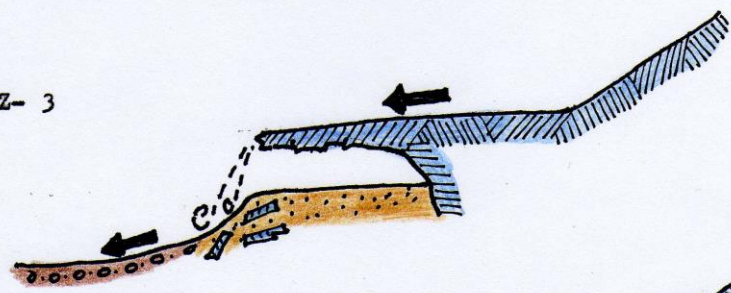
ŘEZ - 1

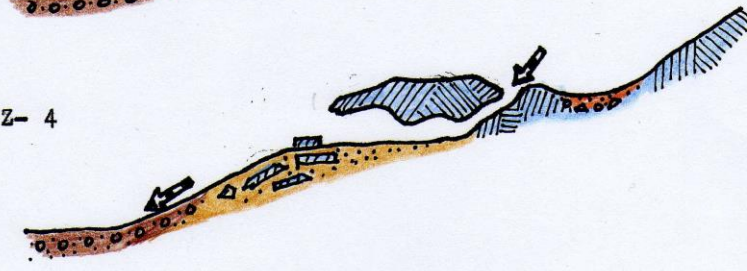
ŘEZ - 2

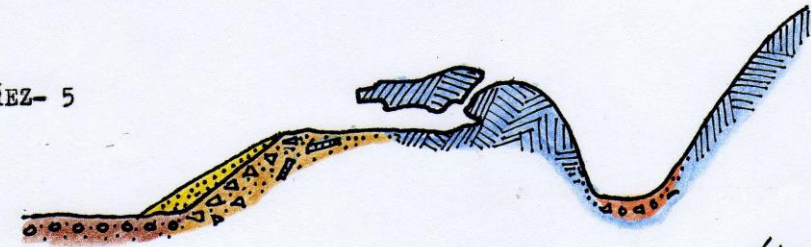
ŘEZ - 3

ŘEZ - 4

ŘEZ - 5

LS/2009

Řez – 4 :

Ochozský žlíbek se dále zahlubuje a do Švédova stolu proniká ponorem. Tuto funkci plní jen periodicky, za zvýšených vodních stavů a patrně krátkodobě. Do jeskyně přináší materiály splachového charakteru (hlíny, sutě). Vody Ochozského potoka se rozptylují i do sousedního systému Málčiny jeskyně. Jako soustředěný tok jeskyní Švédův stůl do údolí Řičky patrně neprotékají. Zeslabený skalní strop nad jeskyní se postupně bortí a portál ustupuje.

Řez – 5 :

Nejmladší denudační fáze jeskyně. Ochozský žlíbek dosáhl spádové křivky k místní erozní bázi (Řička pod Pekárnou) a vody Ochozského potoka již povrchově Švédův stůl neovlivňují.

Pleistocénní klimatické podmínky dále působí na destrukci stropu Jeskyně a přispívají k akumulaci splavenin z okolního terénu – (sprašové hlíny, sutě, organický materiál). Jeskyně je trvale suchá a slouží jako místo přechodného pobytu člověka a zvířeny té doby. Na svahu před portálem jeskyně se tvoří kužel osypů, které jsou novodobě překryty odvalem z archeologických výzkumů.

